

Asia: VN/1072/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain, julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 13 §:n ja valtakunnallisesta osaamistietovarannosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain, julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 13 §:n ja valtakunnallisesta osaamistietovarannosta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain, julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 13 §:n ja valtakunnallisesta osaamistietovarannosta annetun lain 9 §:n muuttamisesta. Ehdotetuilla lainmuutoksilla edistettäisiin opintotietojen liikkumista ja hyödyntämistä laissa tarkoitettujen rekisterien, tietovarantojen ja tietojen luovutuspalvelun kautta. Lisäksi säädettäisiin muun ohella tietojen luovuttamisesta Ahvenanmaalle ja erinäisistä tietosuojaan liittyvistä tarkennuksista.

Oikeusministeriö on arvioinut esitystä henkilötietojen suojan osalta, ja lausunnossa esitetyt huomiot liittyvät tähän. Muilta osin esitysluonnosta ei ole arvioitu.

Henkilötietojen suoja

Esitysluonnoksen on tunnistettu sisältävän henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä, joka kuuluisi EU:n yleisen tietosuojaa-asetuksen (EU) 2016/679 soveltamisalalle. Esitysluonnoksessa on

tehty opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisen tietovarannon osalta asianmukaisesti selkoa henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta (s. 21–22) sekä tietosuojaoikeudellisista rooleista (s. 11).

Säättämisjärjestysperusteluissa on kuvattu henkilötietojen suojan kannalta relevanttia perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä huomioiden myös arkaluonteisten tietojen käsittely. Lausuntokäytännön kuvaus jää kuitenkin irralliseksi suhteessa siihen, mitä esitysluonnoksessa ehdotetaan. Säättämisjärjestysperusteluihin tulee jatkovalmistelussa sisällyttää arvio ehdotetun sääntelyn suhteesta perustuslakiin ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön.

Esitysluonnoksessa mainitaan, että tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohtaan ja 4 artiklan 1 kohdan 7 alakohtaan sisältyy kansallista sääntelyliikkumavaraa (s. 8). Nämä tietosuoja-asetuksen kohdat olisi hyvä vielä selkeämmin kytkeä ehdotettuun sääntelyyn kertomalla, miltä osin esityksessä käytettävä kansallinen liikkumavara perustuu kyseisiin kohtiin. Jatkovalmistelussa esitysluonnosta olisi myös täydennettävä kuvaamalla perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla säännöskohtaisesti, miltä osin esitysluonnoksessa on kyse tietosuoja-asetukseen sisältyvän kansallisen liikkumavaran käytöstä. Siltä osin kuin henkilötietojen käsittelyyn liittyviä näkökohtia on arvioitu jo voimassa olevan sääntelyn osalta, on riittävää viitata aiempiin arvioihin. Lisäksi tulisi perustella, miten ehdotettu henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely täyttää yleisen edun mukaisen tavoitteen ja olisiko sääntely välttämätöntä ja oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun päämäärään nähden.

1. lakiehdotuksessa 4 §:ään ehdotetaan uutta sääntelyä, jonka mukaan opetuksen ja koulutuksen valtakunnalliseen tietovarantoon voitaisiin tallentaa opetus- ja kulttuuriministeriön tilastollista seurantaa varten välttämättömiä tietoja, jos niitä on tarpeen kerätä henkilötietona. Perustelujen mukaan kyse voisi olla myös tietosuojalain 6 ja 7 §:ssä tarkoitetuista tiedoista, jolloin tulisi toteuttaa 6 §:n 2 momentin mukaiset suojatoimet. Jatkovalmistelussa on arvioitava ja perusteltava, voidaanko tässä yhteydessä tietosuojalain suojatoimisääntelyä pitää riittävänä varmistamaan tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan ja 10 artiklan edellyttämät asianmukaiset ja riittävät suojatoimet rekisteröityjen oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Tietojen luovuttamista ja tietopyyntöjä koskevat ehdotukset

Esitysluonnoksen 1. lakiehdotuksen 15 §:n 1 momenttiin ehdotetaan sääntelyä, jonka mukaan säännöksessä tarkemmin yksilöidyt, opiskelijavalintaa varten tarpeelliset tiedot voitaisiin luovuttaa myös Ahvenanmaan opiskelijavalintaa varten. Jatkovalmistelussa on kiinnitettävä huomiota siihen, että jos on ollut tarkoitus säätää henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisten välillä, nämä viranomaiset tulisi yksilöidä.

1. lakiehdotuksen 20 §:ään ehdotetaan uutta 2 momenttia, jonka mukaan ”mitä 1 momentissa säädetään opiskelijavalintarekisterin tietolähteistä, sovelletaan myös tietojen luovuttamiseen

Ahvenanmaan opiskelijavalintaa varten.” Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että 20 §:n voimassa olevassa 1 momentissa säädetään opiskelijavalintarekisterin yhteisrekisterinpitäjien tiedonsaantioikeudesta, kun taas ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin tiedon luovuttamisesta. Näin ollen jää epäselväksi, onko 2 momentin kuitenkin tarkoitettu vastaavan 1 momenttia. Sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden varmistamiseksi jatkovalmistelussa tulisi täsmentää, onko 2 momentin tarkoitus koskea kaikkia 1 momentissa tarkoitettuja viranomaisia, organisaatioita ja tietolähteitä. Oikeusministeriö kiinnittää lisäksi huomiota siihen, ettei ehdotuksen valossa ole täysin selvää, mille Ahvenanmaan viranomaiselle tiedot luovutettaisiin. Jatkovalmistelussa on harkittava, tulisiko informatiivista viittausta tarkentaa yksilöimällä maakuntalaki ja sen säännös, jossa vastaanottajana olevasta rekisterinpitäjästä säädetään.

1. lakiehdotuksen 10 ja 11 d §:ssä on pyritty selventämään tietojen luovuttamista opetuksen ja koulutuksen valtakunnallisesta tietovarannosta sekä oppivelvollisuusrekisteristä. Perusteluista ilmenee, että voimassa olevan sääntelyn suhde julkisuuslakiin on jäänyt jossain määrin epäselväksi, minkä vuoksi säädettäisiin, että Opetushallitus voi siirtää tietopyynnön alkuperäiselle rekisterinpitäjälle, jos se on tarkoituksenmukaista. Ehdotettu sääntely on toteutettu teknisesti siten, että siltä osin kuin tietopyynnot siirrettäisiin alkuperäisenä rekisterinpitäjänä toimivalle viranomaiselle, sovellettaisiin julkisuuslain 15 §:ää. Sääntelytapa vaikuttaa tarpeettoman monimutkaiselta ja hämärtää vastuuta tietopyyntöihin vastaamisesta. Perustuslakivaliokunnan yhteisrekisterinpittoa koskevan lausuntokäytännön perusteella olennaista on, että lainsäädännön perusteella on selvää, mikä yhteisrekisterinpitäjistä vastaa tietopyyntöjen toteuttamisesta. Nyt Opetushallitus voisi siirtää pyynnön tarkoituksenmukaisuusystiä.

Jatkovalmistelussa sääntelyä tulisi kehittää siten, että säädettäisiin täsmällisemmin kriteeristä, jonka perusteella tietopyyntö voitaisiin siirtää käsiteltäväksi toisessa viranomaisessa. Lisäksi viittaus julkisuuslakiin vaikuttaa tarpeettomalta, joten tässä yhteydessä olisi selkeämpää säätää erityissäännös, josta tulisi käydä ilmi, onko erityissäännöksellä tarkoitus siirtää myös vastuu tiedonluovutuksen lainmukaisuudesta toiselle viranomaiselle. Näin voitaisiin varmistaa momentin sisäinen johdonmukaisuus.

Säätämisyjärjestysperusteluissa tulisi perustella sitä, että sääntely riittäisi varmistamaan tietopyyntöjen asianmukaisen käsittelyn, ja että vastuu tietojen luovuttamisesta olisi selkeä.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan myös, että Opetushallitus voisi siirtää edellä mainitun lakisääteisen tietopyyntöihin vastaamisen yksityiselle toimijalle. Ainakin osa näistä yksityisistä toimijoista ei olisi julkisuuslaissa tarkoitettuja viranomaisia, eivätkä ne ilmeisesti tulisi muutoinkaan julkisuuslain soveltamisalaan. Julkisen hallintotehtävän siirtämistä yksityiselle tulisi jatkovalmistelussa arvioida myös perustuslain 124 §:n valossa. Lisäksi tulisi arvioida, onko perusteltua siirtää tietopyyntöjä muille kuin viranomaisille vai voitaisiinko tiedonluovutukset tarvittaessa toteuttaa esimerkiksi jonkinlaisella konsultoinnilla niin, että vastuu tietopyyntöön vastaamisesta jäisi viranomaiselle. Julkisuuslain soveltamisen ulkopuolelle jäävien yksityisten osalta esitysluonnos jättää avoimeksi, mitä menettelysäännöksiä ne soveltaisivat ja miten varmistettaisiin, että tietopyynnot tulisivat asianmukaisesti käsitellyiksi.

Osastopäällikkö, ylijohtaja

Johanna Suurpää

Erityisasiantuntija

Eerika Majamaa

Suurpää Johanna
Oikeusministeriö

Majamaa Eerika
Oikeusministeriö